

SZILÁGYI PÉTER

„A regionalitás világából az egyetemes értékek felé”¹

Tíz éves a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület²

*„A kultúrát nem lehet örökölni.
Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog,
ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi azt magának.”*
(Kodály Zoltán)

Tíz év rövidebb, de mindenképp kerek és egész időszak egy ember életében, ezért is ösztönözhet számvetésre. Egy civil kulturális egyesület életében pedig olyan kerek évforduló lehet, amely megállásra és visszapillantásra készíthet.

Amikor 2004-ben, Móricz Zsigmond születésének 125. évfordulója alkalmából dr. Bihari Albertné kezdeményezésére néhány elkötelezett könyvtáros összehajolt, hogy létrehozza a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesületet, még csak reménykedhettek abban, hogy az elkövetkezendő évtized áldozatvállalásai kellő gyümölcsöt hoznak. Vitathatatlan, hogy mára országos szinten a legmagasabb szakmai körökben (MTA Irodalomtörténeti Intézete, Petőfi Irodalmi Múzeum) is számon tartják civil egyesületünket, melyet 2005 májusában alapítottunk. Első elnökünk János István irodalomtörténész, főiskolai tanár lett, akinek kimagasló tudósi-pedagógusi kvalitásai, reneszánsz személyisége meghatározta az egyesület első hat évét.

Alapszabályunk szerint kiemelt feladatunknak tekintjük a szabolcs-szatmár-beregi térség irodalmi hagyományainak ápolását és e földrajzi-kulturális tájegység kortárs irodalmi, művészeti életének figyelemmel kísérését. Ez elsősorban a móriczi hagyomány újragondolását jelentette az elmúlt évtizedben, de olyan fontos életmű számbavételét is, mint például az anarcsi Czóbel Minka életútja vagy éppen a kuruc hagyomány szerepe a magyar művelődéstörténetben. Nem szándékozunk azonban bezárkózni. A regionalitásból kiindulva szeretnénk elkerülni a provincializmus csapdáját. Ezért is törekedtünk gyümölcsöző szakmai kapcsolatokra régió belül és kívül egyaránt. Megalakulásunkkor ebben a tekintetben is a Kazinczy Társaság példája lebegett szemünk előtt.

¹ JÁNOS ISTVÁN: Üdvözet az olvasónak. In: János István – Mercs István (szerk.): Társasági tükör III. Nyíregyháza, 2008, 7.

² Köszönettel tartozom dr. Bihari Albertnének, Mercs Istvánnak és Nagy Balázsnak tanulmányomhoz fűzött értékes megjegyzéséért, kiegészítéséért.

Fórumaink változatosak, sokrétűek. Időnként egy-egy kiemelkedő irodalomtörténeti konferencia szervezése, s az ezen elhangzó előadásoknak kötetbe szerkesztése olyan nemes feladat, mely maradandó értéket képviselhet. Ezen kívül folyamatosak az általunk vagy más intézményekkel közösen szervezett könyvbemutatók, író-olvasó találkozók, kiállítások vagy az éves kultúrtörténeti kirándulások. Éveken át szerveztünk versmondó versenyt általános és középiskolásoknak *Írást cselekedni* címmel Czóbel Minka, Rákos Sándor és a Nyugat költőinek műveiből. Ezeken a megyei szintű versenyeken egy-egy alkalommal 60-70 általános és középiskolás tanuló bizonyította, hogy vannak még értő versolvasó és versmondó fiatalok.

Az Alkotó tagtársak kezdeményezést 2009-ben indítottuk útjára azzal a céllal, hogy bemutatkozási lehetőséget biztosítsunk az egyesület azon tagjainak, akik írással, képzőművészettel vagy valamilyen más, érdekes hobbival (pl. minikönyv-gyűjtéssel) foglalkoznak. Azóta több mint 20 tagunk mutatkozott be ezeken az alkalmakon.

A Móricz Zsigmond Olvasókör 2014-ben alakult a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület égisze alatt azzal a nemes szándékkal, hogy az egyesületi tagokat, valamint a könyvtárat látogató, olvasni szerető embereket, irodalombarátokat rendszeresen egybegyűjtse és leültesse, hogy együtt beszélgessenek közös olvasmányélményekről. Az ötletgazda és kezdeményező itt is dr. Bihari Albertné Jolika volt, aki Gerliczki András irodalomtörténész pedagógussal közösen vezeti a kör alkalmait. A klasszikus irodalomtól a kortársakig terjed az olvasókör érdeklődése, nem feledkezve meg egy-egy elfelejtett író, költő számbavételéről sem. Így Tolsztojtól Krúdyn és Móriczon át Borbély Szilárdig vagy Csabai Lászlóig vezetett a közös irodalmi világljárás az elmúlt egy évben.

Összegzésnél, számvetésnél azonban nincs lehetőség minden egyes esemény felmutatására. Mérlegel és válogat az ember. Így én most elsősorban a könyvkiadásunk szemüvegén keresztül szeretnék visszapillantani a mögöttünk hagyott évtizedre.

A szó elszáll, az írás megmarad. Ez a szólás a mi tevékenységünkre hatványozottan érvényes. Irodalomtörténeti profilú civil egyesületként megkerülhetetlen azoknak az értékeknek a számbavétele és maradandó formában való rögzítése, amelyek nemcsak a regionális, hanem a nemzeti irodalmi hagyomány részei is. Ezen szándékunkat tanulmányok formájában, valamint egyesületünk gyakorlati tevékenységét kezdetben négy évkönyvben rögzítettük. Az évkönyvek a *Társasági tükrök* címet viselték 2006 és 2009 között. Ezek tartalmi felépítésében és formátumában is egységességre törekedtünk. Mindegyiknek szerves része egy ún. *Szöveges dokumentáció*, mely az egyesület egész éves munkájáról, törekvései számbavételéről nyújt átfogó és részletes képet és a *Képtár*, mely hűen dokumentálja fotókkal is az egyesület kulturális tevékenységének sokszínűségét. Fontos része e köteteknek a *Tanulmányok*, 2008 óta a *Szépírói mesterség* és a *Szemle* rovat. A tanulmányok közlésénél kezdetben ragaszkodtunk a Móricz-témakörhöz. Formát kapott az a törekvésünk, hogy az általunk (is) szervezett konferenciák előadásainak írott változatát megjelentessük. Így a 2006. július 7-én Tiszacsécsén megtartott Móricz-emléknapon elhangzott előadásokat vagy a 2007. szeptember 7-én Nyíregyházán rendezett Móricz-konferencia előadásait. Már első két kötetünkben olyan fontos tanulmányokat közöltünk, melyek nemcsak a móriczi világlkép, hanem

kulturális tudatunk korrekciójára is sarkalltak. Mindez annak a mítosztalanításnak a jegyében zajlott, melynek kezdeményezője Hamar Péter irodalomtörténész tagtársunk volt.

Szépirodalmi rovatunkban olyan válogatásra törekedtünk, amely nem csupán a kulturális egyesület kötelékébe tartozó fiatal szerzőket mutatja be, hanem felvállalható esztétikai értékeket is közvetít. Mogyorósi László, Debreczeni Edit, Ács Zoltán, Nagy Zsuka, Csabai László és Fábry Szakál Sándor írásaiból közöltünk. Napjainkra e névsorból Csabai László tett szert leginkább országos ismertségre a Magvető Kiadó szerzőjeként, aki 2014-ben a PIM-ben vehette át a neki ítelt Békés Pál-díjat a hagyományos, történetmondásra épülő írói formanyelv alkotó megújításáért. Első kötetét, *A hiéna reggelije* című elbeszélés-gyűjteményt Karádi Zsolt mutatta be 2007 márciusában a megyei könyvtárban.

Nagy Zsuka költő, szerkesztő versei, írásai szintén országos szépirodalmi folyóiratokban jelennek meg (Kortárs, Bárka, Élet és Irodalom, A Vörös Postakocsi). A Vörös Postakocsi nyíregyházi alapítású irodalmi folyóirat elismerő díját kapta 2010-ben az online változatban megjelent írásaiért. *Mégismarionett* című verseskötetének bemutatójára 2008. június 10-én került sor a megyei könyvtárban.

A 2008-as esztendő az új szellemi utak és lehetőségek keresését is jelentette egyesületünk számára. János István elnök úr ezt így fogalmazta meg harmadik évkönyvünk beköszöntőjében: „[...] aligha lehet megelégednünk a köteles évfordulók megünneplésével és a Móricz-kultusz ápolásával – bár ez is elsődrendű feladat –, hanem ki kell bővíteni tevékenyei körünket a tudomány, a művészetek által felkínált lehetőségekkel és aktualitásokkal. Ki kell lépnünk a regionalitás világából az egyetemes értékek felé, és fordítva: a helyi hagyományt úgy kell megélni, ápolni és szakszerűen feldolgozni, hogy annak legyen üzenete a magyar irodalomtudomány egésze számára is.

A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület a szellemi műhellyé válás útjára lépett.”³

E gondolat kapcsán nemcsak saját könyveket adtunk ki, hanem anyagilag támogattuk olyan fontos tanulmánykötet megjelenését is mint Baranyai Norbert: „...*valóságból táplálkozik s mégis költészet*” – *Móricz Zsigmond prózájának újraolvasási lehetőségei* című kötete volt a Móricz-újraolvasás jegyében 2010-ben.

Mercs István még a 2008-ban kiadott harmadik évkönyvünkben írt beharangozót a tervezett könyvsorozatunkról, részletesen annak első kötetéről is. Ekkor döntöttünk úgy, hogy a hagyományos évkönyvkiadás mellett, majd helyette olyan irodalomtörténeti könyvsorozatot indítunk útjára, amely nemcsak feltárja, hanem új szempontokkal is gazdagítja a régió hagyományos irodalmi értékeit; szándékunk szerint újraolvasásra ösztönözve.

Modus hodiernus. Könyvsorozatunk címéül ezt a latin kifejezést választottuk. Nem véletlenül! E szókapcsolat összerántásából született a *modern(us)* szavunk, mely így, eredeti értelmében azt jelenti, hogy mai módon, mai szemmel.

Sorozatunk egyik állandó fülszövege ezt így fogalmazza meg: „A *modern*t hajlamo-

³ Uo.

sak vagyunk úgy értelmezni, mint a réginek, avíttnak tartott ellentétét, de épp a szó etimológiája mutatja azt, hogy a hajdani és jelenvaló nem állnak szemben egymással, hanem elengedhetetlenül és kölcsönösen feltételezik egymást.²⁴

Mercs István irodalomtörténész a régi és a mai kölcsönösségét, egymásra épülését így határozta meg pontosabban: „A sorozat alkotói és szerkesztői vallják, hogy az irodalmi, kulturális és művészeti tradíciók ébren tartása a rosszul felfogott modern ellenében nem idejemúlt, hanem megkerülhetetlen követelmény a mindenkori jelen öndefiniálásához. A múlt és ma együttélésének ez a felfogása lehetőséget biztosít korábbi korok ránk hagyományozott értékeinek *mai módon* történő megfogalmazására csakúgy, mint a *modern* kutatási irányok útkeresésének megszólaltatására.”²⁵

A sorozat tartalmi és formai koherenciáját több szempont figyelembevételével biztosítjuk. Fontos, hogy olyan kutatási eredményeket tárjunk az irodalom- és művelődéstörténet iránt érdeklődő olvasók elé, amelyek mikrotörténeti szempontú vizsgálatokon alapulnak. A regionalitáson „elsősorban a tiszántúli régió irodalmi, kulturális és művészeti hagyományainak, illetve az ide kötődő kutatók eredményeinek megmutatását értjük, de tágabb értelemben minden olyan munkát vállalhatónak tartunk, amelynek célja, hogy valamilyen arra érdemesnek talált szűkebb területhez kötődő jelenség helyét igyekezzék megkeresni a kultúra keretein belül.”²⁶

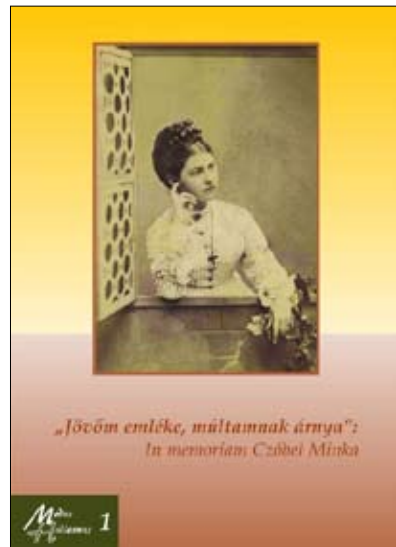
A sorozat formailag, tipológiailag is egységes elrendezésű, tetszetős kivitelű. Minden kötet végén képtár, névmutató és a szerzők munkásságának összegzése található. Mindenképpen kiemelendő, hogy a képtárak olyan irodalomtörténeti kuriózumokat is tartalmaznak, amelyek több esetben először kötetünkben publikált fényképek, mint például az a Mednyánszky-festmény, amelyet Czóbel Minka küldött Ibsennek vagy Móricz szociófotói.

Könyvkiadásunk szempontjából az elmúlt hét esztendő mindenképpen bőségesnek mondható, hiszen hat kötetet sikerült megjelentetnünk ebben a sorozatban. Ha figyelembe vesszük, hogy civil egyesületről van szó, amely tagdíjából, adományokból és pályázatokból tartja fenn magát, nem kis teljesítmény ez.

Köteteink cím szerint, megjelenésük időrendi sorrendjében a következők:

„Jövöm emléke, múltamnak árnya”: In memoriam Czóbel Minka, Nyíregyháza, 2008, 214 p.

„Nyugat csapatjának keleti zászlója”: Tanulmányok a Nyugat kelet-magyarországi kötődéséről, Nyíregyháza, 2010, 262 p.

⁴ MERCS ISTVÁN: Modus hodiernus – avagy egy induló könyvsorozat „szándéknyilatkozata”. In: János István – Mercs István (szerk.): Társasági tükrök III. Nyíregyháza, 2008, 19.

⁵ Uo.

⁶ Uo.

HAMAR PÉTER: Móricz Zsigmond művei a filmvásznon, Nyíregyháza, 2012, 237 p.

CSORBA DÁVID: Mohács – egy „mesemondó” szemével: Emlékezeti rétegek Szerémi György Epistolájában, Nyíregyháza, 2012, 180 p.

Egyén és világegyész: János István válogatott tanulmányai, Nyíregyháza, 2012, 263 p.

Kuruc(kodó) irodalom: Tanulmányok a kuruc kor irodalmáról és az irodalmi kurucokról, Nyíregyháza, 2013, 364 p.

Első kötetünk jórészt a Czóbel Minka Baráti Körrel közösen szervezett 2007. április 14-ei anarcsi irodalomtörténeti konferencia előadásainak szerkesztett változata. Szándékunk szerint e tanulmánykötet a kortárs újraolvasás igényével kíván hozzájárulni Czóbel Minka életművének értékeléséhez.

A Czóbel Minka költői és prózáírói munkásságát értékelő tanulmányokon kívül olyan, a Czóbel-kutatás szempontjából megkerülhetetlen tanulmányt is újraközlünk mint Margócsy József írása *Az anarcsi Czóbel család iratairól*. Külön értéke e tanulmánykötetnek a Babosi László által szerkesztett ajánló bibliográfia, amely a további kutatásokat segítheti.

„Összegzésként elmondhatom, hogy hiánypótló kötetet vehet a kezébe a mindenkor olvasó. S ez a megállapítás nemcsak a tanulmányok színes palettájának szól. A kötet összegez, amennyiben alapos áttekintést nyújt a Czóbel bibliográfiáról, feltár, amennyiben az életmű eddig kevésbé ismert terepére vezeti az olvasót, valamint új kérdések, irányok felvetésével próbál megszólítani egy sokáig feledésre kárhoytatott életművet.”⁷

Mit mondhat ez új évezred olvasójának Czóbel Minka költészete? Ács Zoltán soraival válaszolva: „Czóbel Minka a tradicionális életérzéseket képes volt modern költészetté kovácsolni, aminek még ma is értéke van. A magány, a szülőföld, a küzdő egyénnek esztétikumná formált üzenete a mindenkor embernek, nekünk szól.”⁸

Sorozatnyitó kötetünk után két évvel jelent meg a *Nyugat* folyóirat alapításának századik évfordulója alkalmából, 2008. október 17-én rendezett tudományos konferencia előadásait összegyűjtő második tanulmánykötetünk. E kötet a folyóirat költőinek, íróinak a kelet-magyarországi kapcsolatairól, kötődéseiről szól, s így e korszakos jelentőségű periodika kelet-magyarországi, erdélyi, kárpátaljai kapcsolatainak feltáráshoz kíván hozzájárulni.

„Tematikai és módszertani szempontból egyaránt gazdag és változatos ez a kötet. Közös jellemzőjük az írásoknak az, hogy eddig háttérben maradt témák és értékek megmutatására törekszenek, így gazdagítják ismereteinket”⁹ – ajánlja kötetünket az olvasók figyelmébe Görömbei András. Az ismert költők, írók (Ady, Babits, Móricz, Szabó Lőrinc) életműve egy-egy fejezetének új szempontú értelmezése mellett olyan kevésbé ismert, elfeledett alkotók munkásságának értékeire is felhívja a figyelmet

⁷ SZILÁGYI PÉTER: „Jövőm emléke, múltamnak árnya”: In memoriam Czóbel Minka. Pedagógiai Műhely, 2008. 4. sz. 91.

⁸ ÁCS ZOLTÁN: Czóbel Minka, Az erdő hangja. In: János István – Mercs István (szerk.): „Jövőm emléke, múltamnak árnya”: In memoriam Czóbel Minka. Nyíregyháza, 2008, 269.

⁹ GÖRÖMBEI ANDRÁS: Előszó. In: Mercs István (szerk.): „Nyugat csapatjának keleti zászlója”: Tanulmányok a Nyugat kelet-magyarországi kötődéseiről. Nyíregyháza, 2010, 7.

mint a debreceni Nagy Zoltán vagy a magyar irodalom nyugat-európai megismertetésében oly kiemelkedő szerepet játszó Gara László.

A könyv irodalomtörténész recenzense, Takács Miklós szerint a kötet szerzői elősorban arra kíváncsiak, „hogyan a Nyugat és a Kelet sok-sok jelentéssel terhelt imaginárius terei hogyan játszhatók ki egymás ellen, a hozzájuk tapadó képzetek pedig milyen oppozíciókat teremtenek a nyugatos írók szövegeiben”.¹⁰

Jellegében az első két kötethez kapcsolódik a legutóbbi, 2013-ban megjelent könyvünk, mely szintén konferenciaanyagot tartalmaz. 2011-ben, a Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulóján Vaján több országos jelentőségű megemlékezés zajlott. Ezek egyike volt április 8–9-én a *Kuruc(kodó) irodalom* című. A konferencia és a kötet a művelődés-, valamint az irodalomtörténet szemüvegén keresztül próbál hozzájárulni a kuruc kori küzdelmek korszakáról alkotott teljesebb képhez.

R. Várkonyi Ágnes kötetünkhöz írt előszavában így ír: „Nagy általánosságban ez a kötet tanulmányainak közös tárgya: a névtelen szerzők versei, ismert költőkkel együtt, írók kísérletei, hogy érzékeltessék II. Rákóczi Ferenc fejedelem és korának teljes világát. Sőt lebontva az egymást váltó generációk emlékezetére rakódott vágyak, tévedések, rágalmak, álságos hamis pátoszok és a kisajátítások árnyképeit, eljussanak a valóság történetileg hiteles rétegeihez.”¹¹ A kötet egészének alapvető kérdése az, hogy hogyan ragadható meg hitelesebben a korszak mentalitása: mi a viszonya egymáshoz a tudományos és a művészi történelemábrázolásnak.¹²

A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület komoly fegyverténye, hogy 2012-ben három kötettel is jelentkezett. A *Modus Hodiernus* sorozat 3., 4. és 5. kötete ugyanabban az évben jelent meg. Ezek nem konferenciakötetek. Mindhárom könyv egy-egy szerző munkásságát dicséri. A harmadik kötet igazi csemege: két művészeti ág, az irodalom és a film találkozásáról szól. Hamar Péter irodalomtörténész, filmesztéta *Móricz Zsigmond művei a filmvészháza* című tanulmánykötete Móricz és a film kapcsolatát elemzi részletesen és mélyrehatóan. Bemutatja, hogy hogyan is került Móricz a mozi, a mozgókép vonzáskörébe, és hogyan vélekedett az ismert regényíró a film művészi lehetőségeiről. A szerző nemcsak Móricz helyét és szerepét tárja fel hitelesen a XX. század első felének ellentmondásokkal terhes magyar filmvilágában, hanem bemutatja és elemzi megszületésük sorrendjében az író műveiből készült valamennyi mozifilmet is. Minden bemutatott filmhez részletes filmográfiát is készített a szerző, a kötet végén pedig táblázatban sorolja föl a televíziós Móricz-adaptációkat.

Csorba Dávid irodalomtörténész harmadik önálló kötete egyesületünk kiadásában, OTKA-pályázati program támogatásával valósult meg. „Ez a kismonográfia a Mohácsról mint a nemzeti emlékezet helyéről szóló alternatívát mutatja fel a szerem-ségi író történeteinek keresztül. [...] Ebben a kis kötetben található esettanulmányok azt vizsgálják, hogyan épült fel s milyen építőelemekből áll(hat) egy olyan rendszer,

¹⁰ TAKÁCS MIKLÓS: „Nyugat csapatjának keleti zászlója”. Tanulmányok a Nyugat kelet-magyarországi kötődéseiről, szerk. Mercs István. Irodalomtörténet, 2011. 4. sz. 602.

¹¹ R. VÁRKONYI ÁGNES: Hagyomány és hitelesség – Előszó a Kuruc(kodó) irodalom: Tanulmányok a kuruc kor irodalmáról és az irodalmi kurucokról című kötethez. In: Mercs István (szerk.): Kuruc(kodó) irodalom: Tanulmányok a kuruc kor irodalmáról és az irodalmi kurucokról. Nyíregyháza, 2013, 8.

¹² Uo.

mint a Szerémié; azaz hogyan épül fel egy új, fikcionalizált kép a történelemről¹³ – írja a szerző tanulmánykötete megírásának szándékáról.

Csorba Dávid fiatal irodalomtörténész e könyvét megelőlegező Szerémi-tanulmánya egyébként a *Társasági tükkör* negyedik kötetében jelent meg, 2008. június 23-án pedig „*A sovány lelket meg-szépíteni*”: *Debreceni prédikátorok (1657–1711)* című kötetének bemutatását János István tartotta kulturális egyesületünk szervezésében.

Szomorú aktualitása volt 5. kötetünknek, mely a 2011. február 4-én elhunyt elnökünk, János István főiskolai tanár – aki többek között a bemutatott könyvsorozatot is megálmodta – válogatott tanulmányait gyűjtötte egy csokorba. János István szerzteágazó, sokoldalú életművét hűen tükrözi eme válogatás, mely egyként megőrzi a latin magaskultúra értő kutatójának és a populáris kultúra iránt érdeklődő irodalomtörténésznek a gondolatait. „Tükre egy elhivatott irodalomtörténész életművének, hagyományszemléletének, gondolkodásmódjának, nemzeti kultúránk iránti tiszteletének. Mert hiszünk abban, hogy a test esendősége és mulandósága ellenére a szellem erőfeszítései nem enyészhetnek el, a tiszta szándékkal felépített eszme-futtatások, leletmentő törekvések nem téveszthetnek célt. Mi, akik jól ismertük őt, tudjuk és tapasztaljuk, hogy gondolatai bennünk gyűrűznek tovább és tanítványainkban találnak majd éltető talajra a jövőben is”¹⁴ – így ajánljuk Bitskey István kötetéhez írt előljáró beszédének gondolatával mi is egykori tanárunk, barátunk írásait. A kötethez Bihari Albertné állította össze János István személyi bibliográfiáját, Gerliczki András, Mercs István és Szilágyi Péter készítette el a szerző portrévázlatát. E könyv megjelenése igazi közösségi összefogás eredménye volt.

Hatvan magánszemély, valamint a Kazinczy Ferenc Társaság és a Móricz Zsigmond Alapítvány jóvoltából kerülhetett az olvasók kezébe.

Nagy Balázs a kötetéről írt recenziójában nagyon pontosan ragadja meg azt, hogy az időben és térben tematikailag szerzteágazó írásokat, melyek több ezer év kultusz-történetén ívelnek át, hogyan fogja össze János István reneszánsz személyisége. „Mindemmellett a szerző kutatói pályájának ívét követő, annak főbb határpontjait kiemelő, alapvetően kronologikus szövegrendezés” három fejezetre tagolja a kötet tanulmányait, s ezek hűen tükrözik „a szerző által megkonstruált világegész építőelemeit”.¹⁵

„A részlegesség tudatában a teljességre törni, a világot érezni és érteni, s mindeközben másokat is hozzásegíteni a világegész megteremtéséhez”¹⁶ – így jellemzi Nagy Balázs annak a jeles irodalomtörténésznek, pedagógusnak a munkásságát, aki „az idő árján keresztül most már csak írásai révén szól hozzánk”.¹⁷

A röviden bemutatott kötetek egységes és igényes tipográfiájúak, melyek elsősorban Mercs István egyesületi elnök munkáját dicsérik, aki János István haláláig társ-,

¹³ CSORBA DÁVID: Mohács – egy „mesemondó” szemével: Emlékezeti rétegek Szerémi György Epistolájában. Nyíregyháza, 2012, 6–7.

¹⁴ BITSKEY ISTVÁN: Emlékezés János Istvánra: Előszó. In: MERCS ISTVÁN (szerk.): Egyén és világegész: János István válogatott tanulmányai. Nyíregyháza, 2012, 9.

¹⁵ NAGY BALÁZS: Régi(j)ók vonzásában. Egyén és világegész: János István válogatott tanulmányai. Szabolcs-szatmárberegi Szemle, 2014. 4. sz. 119.

¹⁶ Uo. 121.

¹⁷ Uo.

majd egyedüli sorozatszerkesztője köteteinknek. A szép nyomdai kivitelezés pedig Kiss János nyíregyházi-orosi nyomdaipari vállalkozó szakmai munkája.

Köteteinkhez a kortárs magyar irodalomtörténet-írás olyan mesterei írtak előszót mint Sipos Lajos, Görömbei András, Bitskey István vagy a történész R. Várkonyi Ágnes. A köteteket árnyaltan és részletesen bemutató recenziók az Irodalomtörténeti Közlemények és az Irodalomtörténet rangos szakmai periodikákban, valamint az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének tartalomszolgáltató portálján és az OSZK honlapján is olvashatók Takács Miklós, Imre Mihály, Petróczi Éva és Szilágyi Emőke Rita irodalomtörténészek tollából.

Az elmúlt évtized konferenciái és tanulmánykötetei önmagukért beszélnek. Nyíregyházán (legutóbb, 2015 tavaszán *Állatok az irodalomban* témájú konferencia), Vaján vagy Nyírbátorban (nemzetközi szintű Báthory-konferencia) nemcsak a régió, hanem Magyarország jeles irodalomtörténészeit is sikerült egy-egy érdekes téma kapcsán egy asztalhoz ültetni. E témák irodalmi emlékezetének mai szemmel történő olvasása és értelmezése a jelen írásunk mottójaként választott Kodály-gondolatot tükrözi. A kultúra átélhető és átadható. Ez viszont csak az egymást követő nemzedékek folyamatos párbeszédére épülve történhet meg. Gyümölcsöző példája ennek kulturális egyesületünk tevékenysége. Idősebb és fiatalabb generációk párbeszédére épül az elmúlt évtized civil egyesületünk által kiadott tíz könyve is.

2009-ben olyan elismerésként hoztuk létre a Móricz-émlékplakettet, melyet azóta évenként ítél oda az egyesület vezetősége annak a kutatónak, aki tudományos munkásságával a Móricz-kutatást hitelesen és szakmailag magas színvonalon szolgálta. Így kapta meg elsőként a Nagy Lajos szobrászművész által tervezett és készített plakettet Kováts Dániel nyugalmazott főiskolai tanár, majd dr. Móricz Imre, az író nevelt fia, Hamar Péter irodalomtörténész, filmesztéta, Cséve Anna, a PIM Móricz-kutatója, Szilágyi Zsófia irodalomtörténész, Hegyi Katalin, a PIM Kézirattárának munkatársa, és legutóbb Fehér József ny. múzeumigazgató.

A párbeszéd nemcsak a fiatalabb és idősebb generációk között fontos, hanem a szaktudományt művelő irodalomtörténészek és a laikus, ám az irodalomtörténet iránt érdeklődő olvasók között is. Kulturális egyesületünk megpróbálta harmonikus egyensúlyban tartani a szakmaiságot és a legnemesebb értelemben vett amatőrizmust. Az évek során 33 főről közel 170 főre növekedett taglétszámunk. Rendezvényeinken alkalmanként átlagosan 60-70 fő is részt vesz. Ez (tegyük hozzá, irodalmi rendezvényről lévén szó) nagyon szép szám. A regionalitás, az egyetemes értékek és a hazai irodalomtudomány összekapcsolása a helyszínt és infrastruktúrát biztosító Móricz Zsigmond Városi és Megyei Könyvtár, illetve a szakmaiságot garantáló Nyíregyházi Főiskola, a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete és az ország különböző egyetemeinek irodalomtörténész oktatói közötti folyamatos együttműködésről szól. Petróczi Éva költő, irodalomtörténész szívhez szóló szavaival „országosan ismert kutatóink további megbecsülése mellett megkérdőjelezhetetlenné teszi a nem-budapesti szellemi műhelyek, az ott dolgozó

tudósok életművének értékét, fontosságát, beépülését a hazai intellektuális köztudatba, sőt – ahogyan azt R. Várkonyi Ágnes is reméli – az egyetemi oktatás mellett a közoktatásba is”.¹⁸

Az elmúlt évtizedben hatékony együttműködésben dolgoztunk olyan, szintén az északkelet-magyarországi régiót képviselő civil szervezetekkel, mint a kortárs magyar irodalom e régióban élő íróit, költőit tömörítő, újjáalakult SZIRT (Szabolcsi Írók Társasága), a szentendrei Móricz Zsigmond Társaság vagy a Kazinczy Társaság.

Az egyesületben tevékenykedő könyvtárosok, pedagógusok, főiskolai oktatók munkaidejükön túl végzik ezt a nemes feladatot. Egyszerre kell menedzsernek, szervezőnek és kutatónak lenniük és hatékony munkamegosztásban dolgozniuk. Kezdettől fogva kiemelkedő tevékenységet folytatott egyesületünk titkáráként dr. Bihar Albertné, valamint Ignác Lászlóné, mindketten a megyei könyvtár munkatársai, Gerliczki András a Nyíregyházi Főiskoláról, valamint egyesületünk elnöke, Mercs István irodalomtörténész tanár, aki János István halála után tovább tudta vinni, sőt bizonyos tekintetben (kapcsolatépítés, konferenciaszervezés) meg is tudta újítani azt a szakmai munkát, amely a korábbi éveket jellemezte.

Az idén újjáalakult vezetőség az eredeti célokat kívánja megvalósítani a jövőben is. A korábban kialakított helyi és országos szakmai kapcsolatok ápolását és a könyvkiadást tartjuk továbbra is a leghangsúlyosabb tevékenységnek, amely mögé felsorakoztathatók azok a kulturális programok is, amelyek inkább a regionális gyökereket szóltatják meg és erősítik.

Végül hadd álljon itt R. Várkonyi Ágnesnek az a gondolata, amely reflektál a motóként idézett kodályi gondolatra is, s a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület eszméiségét is közvetíti. Így ajánlotta egyik kötetünket a történész: „Ajánlom a kötetet kutatóknak, tanároknak, könyvtárosoknak, múzeumoknak. Főleg pedig az iskolák küszöbét átlépő felnövekvő ifjúságnak. Minden rendű olvasónak, akiket hajt a vágy, hogy a maga valóságában ismerjék meg a magyar történelmet. Azt az európai és nemzeti értéket, amelynek átfogó megértése érdekében írók és tudósok generációi dolgoztak évszázadokon át, megőrzése, továbbörökítése pedig ismert és ismeretlen énekszerzők, s a társadalom névtelenjeit dicséri.”¹⁹

E gondolattal ajánlom én is jó szívvvel a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület tevékenységét: programjait és köteteit, különösen is a Modus Hodiernus sorozat darabjait a kedves olvasóknak. Nyíregyháza, Nyírbátor, Tiszacséce és Vaja könyvlapokba zárt üzenetei olyan nemzeti és európai értékeket közvetítenek, amelyek „a regionalitás világából az egyetemes értékek felé”²⁰ mutatnak, összekapcsolva a teret és az időt a nemzedékek egymástánjában.

¹⁸ PETRÓCZI ÉVA: Kuruc(kodó) irodalom: Tanulmányok a kuruc kor irodalmáról és az irodalmi kurucokról. Szerk. Mercs István, Nyíregyháza, Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület, 2013 (Modus Hodiernus, 6), 363 l. Irodalomtörténeti Közlemények, 2014. 3. sz. 429.

¹⁹ R. VÁRKONYI ÁGNES i. m., 13.

²⁰ JÁNOS ISTVÁN i. m., 7.